

DEENE SUMANOVÁ SVĚŘENÝ ČAS

**Příběh
mladé dívky a starobylého
tureckého města**

HOST

**DEFNE
SUMANOVÁ
SVĚŘENÝ
ČAS**

DEFNE
SUMANOVÁ
SVĚŘENÝ
ČAS

přeložila Petra Sedmíková

BRNO 2024

Emanet Zaman

Copyright © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

First published in 2016

All rights reserved

Interior picture © George Poulimenos / Kalem Agency

Cover pictures from History/Universal Images Group via Getty Images

Translation © Petra Sedmíková, 2024

Czech edition © Host – vydavatelství, s. r. o., 2024
(elektronické vydání)

ISBN 978-80-275-2096-1 (ePUB)

ISBN 978-80-275-2095-4 (PDF)

ISBN 978-80-275-2097-8 (MobiPocket)

Věnováno těm,
kdo byli vyhnáni z vlasti...

*Ať se stmívá
ať se rozednívá
zůstává v tu chvíli
jasmín vždy bílý.*
Jorgos Seferis, „Jasmín“

*O Pátkově jazyku se dá vyprávět mnoho příběhů,
ale ten pravdivý zná jen samotný Pátek, který je němý.*
John Maxwell Coetzee, *Ďabiel DeFOE*

Poznámka k výslovnosti

Turečtina

c se vyslovuje jako *dž*

ç se vyslovuje jako *č*

ı se vyslovuje vzadu na patře jako redukovaná samohláska

ğ se zpravidla nevyslovuje, prodlužuje předchozí samohlásku: *Doğan* [dóan]

j se vyslovuje jako *ž*

ö se vyslovuje jako *e* se zaokrouhlenými rty

ş se vyslovuje jako *š*

ü se vyslovuje jako *i* se zaokrouhlenými rty

y se vyslovuje jako *j*

Řečtina

gi se vyslovuje jako *j*

I.
Brány
do ráje

© 2015
George Poulter

*Když jsem povstala z popela ztraceného města
dali mi jméno Šeherezáda
Přestože od okamžiku kdy jsem spatřila světlo světa
uplynulo téměř celé století
mému doživotnímu mlčení konec nenastal
A i když mám ztuhlý jazyk
Budu vyprávět
O všem
Dokud si mě zde ve věži rozpadlého domu
nenajde smrt...*

První září

Mé narození připadá na sladký, do oranžova zbarvený večer, kdy Avináš Pillaí dorazil do Izmiru.

Podle evropského kalendáře se píše rok 1905.

Měsíc září.

Když se loď jménem Afrodite přepravující indického špiona blížila do přístavu, prý jsem ještě nebyla na světě, ale do temnoty, kterou jsem obývala měsíce, se matčinou dělohou pomalu začal vkrádat tenký paprsek světla. Matka nebyla ve stavu, že by mohla vstát a chodit. Což nezpůsobila má váha, nýbrž opium, které potahovala z dýmky sevřené mezi prostředníčkem a prsteníčkem. Otočila hlavu směrem k oknu a sledovala závěsy opilecky povlávající ve větru.

Loni uprostřed léta — nebo to bylo už před dvěma lety? — tančila na plesu v klubu v Bornově s jedním inženýrem od železniční společnosti Aydın Demiryolu. A ten muž s ní na parketu povlával stejně jako vítr těmi závěsy. Jak jen se jmenoval? Pamatuje si na Angličanovy vystouplé lícní kosti, na to, že bydlel v domě v severní části přístaviště, i na jeho neosobní taneční kroky. Ale jméno si ne a ne vybavit. Pan? Pan Něco. Ale co? Bylo to divné jméno. Ne zcela běžné. Zvedla hlavu a znovu potáhla z dýmky mezi dvěma prsty. Před

jejíma temnýma očima se vznášely fialové kroužky a pan Něco pomalu odplouval po parketu do dáli.

Avináš Pillaí postávající na palubě druhé třídy honosné Afrodite, která čekala nedaleko přístavu, neměl o mé matce ani o mně nejmenší tušení. Se zavřenýma očima a nosem namířeným k pestrobarevné obloze nasával vzduch jako divoké zvíře. Země se západem slunce konečně přestala po celém dni zadržovat dech a mladý Ind, jemuž se po mnohadenním cestování po moři už omrzela zápach uhlí a studeného železa, radostně vdechoval vůni květin a zeleně. Růže, citrusy, magnolie, jasmín a odněkud z hloubi pronikající ambra...

Dlouhým a vnímavým nosem, hodným osmanského sultána, který Avinášovu tmavému obličejí slušel, vtahoval vůně jako chutná sousta po dlouhém půstu a odděloval jednotlivé pachové tóny a vrstvy. Obzvláště ty růžové. Přestože měl zavřené oči, dokázal rozeznat červené růže od bílých. Na břehu, tam někde v tom probleskujícím růžovo-červeném městě naproti, žije pan Giakumi. Mladý muž se nezajímal ani o město, ani o jeho pověstně půvabné ženy. Myslel jen na ponurý pokoj, o němž psal pan Giakumi ve svých dopisech... V malé dílně za lékárnou staříčkový alchymista extrahoval olej z okvětních lístků nejvzácnějších růží dovezených ze všech koutů říše.

„Na co ten kapitán čeká?“

„Zřejmě až odjede ta nákladní loď a on bude moct projet.“

V nejvyšším patře, v první třídě osvětlené elektrickými lampami, reptají pánové ve fraku a buřinkách, s drahými, z poloviny vykouřenými doutníky sevřenými mezi rty, jako by to nebyli právě oni, kdo trpělivě cestují z Alexandrie na Rhodos, Leros, Chios a konečně do Izmiru.

„Nikoli, pane, ta nebude odjíždět, cožpak nevidíte, že k ní přistavili další loď? S uhlím. Na ni se bude teprve nakládat.“

„Tu nemyslím. Měl jsem na mysli tamtu loď, co na ni nakládají balíky s tabákem. Už tam stojí dobrých dvacet minut.“

„Pánové, naše loď až do přístavu vůbec nezajede. Je tam mělko. A lodě kapitánů, kteří to nevědí, tam vždy uvíznou. Nedá se nic dělat, počkáme si na čluny.“

Zvuky přicházející z přístavu, cinkání tramvaje, klapot koňských kopyt a lomozíci kola vozů na dlažebních kostkách připomněly pánům požitky, na něž během cesty po moři zapomněli. Někteří by přísahali, že dokonce zaslechli z nočních klubů v přístavišti ženský smích. Ztraceni v modrých vodách, kde se s houkáním navzájem vyhýbaly lodivodské čluny, šmouhaté jachty, nákladní i výletní lodě, se pánové co chvíli dívali na hodinky vytažené z kapsy.

„Nemocť vkročit na pevninu, když už je člověk zcela na dosah, je k nevydržení. Kde vězí ty čluny?“

Avináš se vzdálil na zadní palubu a ve chvíli, kdy si byl zcela jistý, že ho nikdo nesleduje, sepal ruce na hrudi. Jistě, jelikož působil ve službách britského impéria, bylo důležité vzbuzovat evropský dojem, nicméně na druhé straně byl stále vnuk svého dědečka, který čekal na boží odpuštění v klášteře na úpatí Himálaje. Bylo načase poděkovat bohu za to, že ho ochránil během krušných dní i bouřlivých nocí, jež prožil na cestě nejdříve z Kolomba do egyptského Búr Saídu, pak v nočním vlaku do Alexandrie a odtud na palubě Afrodite do Izmiru.

Otočil se ke slunci, které se postupně rozpouštělo v moři jako kopeček rudé zmrzliny, a přimhouřil oči.

„Óm nama Šivája. Všemocný Šivo, díky ti za to, žes nás chránil před ranami osudu, neštěstím, pohromou i nemocí, díky za to, žes nás ve zdraví dostal až k břehům tohoto překrásného města...“

Modlíval se od dětství. Nejen k Šivovi, kterému dávala přednost rodina, ale i k milosrdnému bohu Višnuovi a samozřejmě i k Brahmovi, stvořiteli všehomíra. Věřil, že bohové včetně Šivy jsou přátelské bytosti, jež ho milují. Před nimi se nemusel přetvařovat ani lhát. A celým svým srdcem věřil, že mu tato božská stvoření odpustí jeho nevědomá provinění a budou nad ním neustále držet ochrannou ruku.

„Všemohoucí Šivo, ničivá i tvořivá sílo! Podej mi pomocnou ruku, abych na této nové životní cestě krácel správným směrem. Stůj při mně, ať své povinnosti vykonávám úspěšně. Ochraňuj mou matku, otce a mé bratry od všeho zlého, od nemoci i neštěstí. Dej, ať s trpělivostí čelím svému osudu...“

Najednou se na palubě zvedl silný vítr. Tento vítr přicházel se setměním a byl pověstný tím, že dokázal ve vteřině zchladit i nejteplejší dny. Někdy jako dobrosrdečný obr, neznalý své síly, ničil vše kolem, nechtěně převrhoval rybářské čluny a spouštěl smršť nadávek. Ale onoho večera byl přívětivý. Pohladil oprýskané zelené zábradlí, sebral mladému muži z hlavy klobouk a zavál ho k prázdným lehátkům nedaleko schodiště. Avináš hned nezareagoval. Dědeček mu vštěpoval, že je třeba, dokonce i v největším spěchu (obzvláště v největším spěchu), modlitbu řádně dokončit. Pohroužit se opětovně do světských záležitostí, aniž se člověk s bohy rozloučil, mohlo přinést smůlu. Rychle se rukama dotkl obočí, rtů a nakonec hrudi.

„Všemohoucí a velký bože, tys strůjce zázraků. Svěřujeme se do tvé moci. *Óm nama Šivája.*“

A pak se rozběhl za kloboukem zakutáleným pod lehatky. Cítil se provinile, že přerušil modlitbu — navíc v části, kdy měly přijít na řadu prosby.

Vítr, zřejmě aby mu připomněl, že život je příliš krátký a krásný na to, aby si ho člověk kazil tíživými pocity viny, popohnal klobouk ještě o pár kroků dál a načechral mladíkovi havraní kadeře. Byly stejně husté a silné jako vlasy arménských dívek, které si zpívají venku u věšení prádla. I kdyby se člun převrhl, nerozcuchaly by se. Vítr hvízdal a pronikal kolem krku dolů pod jeho hedvábnou košili. Avináš měl sametově hnědou pokožku jako otroci z Východu, ale nepochybně svým zjevem převyšoval Evropany procházející se po Kordonu, jimž vítr bral klobouky. Jen se podívejte! Nebyl to žádný mahárádža, však také cestoval druhou třídou. Ale ve špičatých botách našlapoval daleko elegantněji než mnozí pánové z paluby o patro výš. V pravém uchu měl smaragdovou náušnici a v kapsičce kapesník ze stejného zeleného hedvábí, z jakého byla vázanka kolem krku.

Vítr ještě jednou Avináše s hvízdodem obkroužil a poté odvál svůj kořeněný dech na druhou stranu zálivu, k domu, kde jsme s matkou právě prožívaly poslední hodiny společného bytí. Matka přimhouřenýma očima upřeně sledovala vlající tylové záclony. Byl tam někdo? Ale svět z okna nejvyššího patra našeho domu byl toho večera výletní lodi Afrodite velice vzdálený a zcela mimo dohled mladého Inda.

Bůh na nás mrká vždy prostřednictvím náhod. A právě indický špion Avináš Pillaí, jenž téhož večera dorazil do města, mi — po mnoha letech — vyprávěl o mém narození. Byla

to náhoda, že Avináš, který rozkryl mé tajemství díky jedné staré fotografii, sledoval z paluby lodi město tak, jak vypadalo v den, kdy jsem se narodila.

A znovu je září.

Ale je to jiné, zcela jiné září...

Jiné v tom, že při mém narození se město se svými kulpolemi, minarety a maličkými cihlovými domy třpytilo jako zlato, zatímco o sedmáct let později kolem sebe plivalo oheň jako nějaká rozlícená nestvůra. A vítr, ten vtípalék, jenž tehdy mladému špionovi sebral klobouk, onoho večera přinesl na palubu lodi těžký zápach. Všude páchl petrolej, spálené pneumatiky a ve vzduchu byl cítit pach spáleniny ze shořelých staletých platanů a fíkovníků, které pokrývaly ulice svým sladkým ovocem, ruin kostelů, klavírů a pozlacených knih.

A k tomu všemu ještě silný zápach sežehnutého masa, který pronikl až na palubu Iron Duke, lodi, jež měla odvézt Avináše společně s mou matkou daleko od šlehajících plamenů — a také od nekonečných sporů s místními obyvateli... Všichni si zakrývali ústa kapesníkem, někteří zvraceli přes zábradlí. Zápach spáleného masa, kostí, vlasů a nehtů lidí, kteří se jako švábi rozutekli na střechy nebo do sklepů, aby se schovali. Koček uvízlých v úzkých štěrbinách. Racků se spálenými křídly. Zoufalých velbloudů a koní.

A byl to stejný vítr, který se předtím snažil Avinášovi vštípit, že život je příliš krátký a krásný na to, aby se zabýval vážnými pocity. Stejný vítr, jenž pod tíhou závazku, který mu osud naložil na bedra, zesílí a bude svědkem toho, že se tisíce lidí směstnaných v přístavišti mohou zalknout nejen vodou, ale i vzduchem.

Ale do tohoto okamžiku zbývá ještě hodně času...

Vraťme se nyní k onomu sladkému, do oranžova zbarvenému večeru, kdy jsem se narodila. Nechť já se snažím překonat matčino úzké děložní hrdlo a Avináš ať jako student před ústní zkouškou vypočítává vesnice a městské čtvrti, s nimiž se dosud setkával jen na papíře. Nuže, tamhle vepředu je Kokaryalı, dále Göztepe, Karantina, Salhane, Karataş, Bahribaba. Z Afrodite není vidět, ale kousek od celnice se nachází nová, moderní budova ve tvaru podkovy s názvem Kışla-i Hümayun, které se říká Žlutá kasárna. Avináš věděl, že uvnitř je na šest tisíc osmanských vojáků *nizám-i džedíd*.

A to je důležité.

K jeho povinností patřilo navazovat kontakt s vojáky. Tajná služba bedlivě sledovala vojáky ve všech osmanských městech, od Soluně po Izmir. Měl bydlet v turecké čtvrti a vmísit se mezi ně v kavárnách a na tržištích. Měl se účastnit setkání Evropanů a sbírat informace o piklech, které kuli Francouzi a Italové. Žaludek se mu sevřel.

Ale co když se mu nepodaří úkol splnit?

Co když sice hovor vyslechne, ale nebude rozumět cizím jazykům, jimž se učil ve škole?

„Jsi schopný, mladý a plný odhodlání. Za necelé dva měsíce budeš mluvit lépe než místní.“

To řekl jeho profesor z Oxfordu.

„My jsme tě nevybrali náhodou, synu. Věř nám. Jsi pro tento zvláštní úkol jako stvořený.“

A z toho zvláštního úkolu měl právě teď silně sevřený žaludek.

Pod hedvábnou košilí mu z podpaží stékaly čůrky potu. Rozhlédl se po opuštěné palubě a s nosem zabořeným

do podpaží si k sobě rychle přičichl. Přestože se celou cestu snažil vyhýbat kořeněným jídlům, ucítil ze své pokožky nepatrný česnekový odér.

To ho znepokojilo.

Nejprve bylo nutné najít místo, kde by se mohl umýt. Vyklonil se přes zábradlí a nahlédl do nižšího patra. Právě se začala nakládat zavazadla na čluny, které obklopile Afrodite ze čtyř stran jako pirátské lodě. Jakmile se dostane na břeh, musí vyhledat lázně.

„V přístavišti na molu Pasaport tě bude čekat náš člověk, aby zabránil případným problémům na celnici. Ale to je vše. Pak už je to zcela na tobě. Bude to tak lepší. Až vyjdeš z přístavu, jdi směrem ke stanici Basmane a ve Zlatnické ulici se zeptej na bazar Yemişçizade. Poté vyčkej, až tě zkontaktujeme.“

A zatímco Avináš se svírala obava z nového života v neznámém městě, moje matka, která se v Izmiru narodila a vyrůstala, naříkala a svíjela se v porodních bolestech. Opium už přestalo působit. Dítě v jejím lůně se přeměnilo ve zvíře s ostrými drápy a drásalo ji zevnitř. Ztěžka vstala a jako opilý soudek se odpotácela ke dveřím pokoje, kde byla uvězněna po dobu tří měsíců, jednoho týdne a pěti dní. Tam se opřela. Její výkřiky byly ve vlnách slyšet z podkroví až dolů, do pokoje pro hosty, kde seděla arménská porodní bába Meline s pytlíkem zlata v ruce.

Naproti Meline seděla v sametovém křesle moje babička, a aniž odložila šálek kávy, pokynula ostrou bradou směrem ke stropu.

Přišel čas.

Takto začal můj život opředený tajemstvím, který potvrvá celé století.

Bůh příhodného okamžiku

Ti, kdo mi vybrali jméno Šeherezáda, mě jednoho brzkého rána našli ležet v mdlobách v zahradě plné jasmínové vůně. Vlasy jsem měla rozprostřené na kořenech morušovníku, pod nímž jsem ležela. Nohy vyčnívající zpod ohořelé sukně se podobaly hnisajícím ranám, ale sladký úsměv na mé tváři nebylo možné přehlédnout. Měli za to, že za zavřenýma očima sním o něčem krásném. Nemohli vůbec pochopit, jak jsem se dokázala dostat přes bránu až do zahrady.

Já si však pamatuji vše. Bylo jiné září. Kvetly akáty a každou chvíli měla začít škola. Bylo mi sedmnáct. Právě končil týden, kdy jsem měla narozeniny. Ve větvích morušovníku se zachytil drak — měl červenou barvu, stejně jako všechno ostatní během oné noci — a třepetal se ve větru přicházejícím z hor k moři. Půda pode mnou byla měkká, vlhká a lákavá. Mého obličej se dotýkaly andělské prsty. Někde v dálce bouchly dveře. Najednou jsem zaslechla cvak, cvak... Někdo nabil pušku. Dvojitá rána by mě zcela jistě zbavila života. Tak ať. Tu noc po sobě stříleli všichni. Moře plné lidských těl. Všechna nafouklá jako balon.

Tehdy jsme ke smrti měli natolik blízký vztah, že jsme se jí nebáli.

Život sám o sobě představoval zázrak.

Na mysli mi vytanuly děti plavající mezi těly, jak je zelené a červené oblečky táhly ke dnu. Chlapci a dívky s vlasy opředenými mořskými řasami a svírající drobnými pažemi řetězy evropské lodi, jak se do posledního dechu snažili uprosit kapitána, aby je vzal s sebou... Jak se zuby nehty drželi života! To mně taková síla nezbyla. Byla jsem slabá. Vyčerpaná. Zničená, použitá.

Tělo se mi sesulo na zem. Ani ústa jsem neotevřela.

I kdyby se mi to podařilo, nevydala bych ze sebe hlásku, ale to jsem v tu chvíli ještě nevěděla.

Ráj se nacházel na hranici dvojitého výstřelu.

Zavřela jsem oči.

Někde v dálce byl slyšet dětský pláč.

Za zavřenýma očima jsem zahlédla ženu. Stála na palubě dlouhatánské lodi. Kolem hlavy jí poletovaly dva silné copy a ofina zakrývala její zamračený výraz. Hned za ní stál Avináš Pillaí. Tmavými pažemi ji objal kolem úzkého pasu a přitiskl pevně na svou hrud'. Na hladině se odrážely oranžovožluté plameny a žena s pláčem opřela hlavu bez klobouku o Indovo rameno.

Žena se jmenovala Edith Sofia Lamarcková.

A byla to moje matka.

Ale to jsem tehdy ještě nevěděla.

Až po letech mi o tom vyprávěl Avináš Pillaí.

Nejmladší dítě Charlese Lamarcka se narodilo ve čtvrti Bornova, ve velkém zděném domě se zahradou uprostřed rozlehlého pozemku. Zahrada zbudovaná ve svahu byla plná kamélií, bugenvilejí a všech možných druhů růží. Když byla Edith malá, byla přesvědčená, že tato zahrada sahající

až k cypřišovým lesům je samotný ráj. Čtvrť Bornova byla obklopená horami, jejichž modř se mísila s tou nebeskou. Višně a granátovníky mávaly ze zahrad na pozdrav.

Malá Edith ležela mezi modrými, fialovými a růžovými keři hortenzií, které její dědeček vysázel vlastníma rukama a o nichž rád mluvil jako o svých vnucích. Ležela a sledovala mraky. Jeden z nich nesl na zádech boha Kaira. Kairos byl bůh příhodného okamžiku. Zamiloval se do Smyrny, amazonské královny, na jejíž počest bylo založeno město Izmir. Každý den, nesen oblaky po modrém nebi nad městem, zdravil potomky potomků krásné královny. Smyrna byla tak silná, jako byla krásná a stejně tak i spravedlivá. V lukostřelbě se jí nikdo nevyrovnal. Podobně jako ostatní Amazonky si během dospívání uřízla pravý prs, aby jí nepřekážel při napínání luku. Edith si ji představovala, jak s rozevlátými černými dlouhými vlasy uhání na koni po zlatavých písčitých plážích. Pokud by se jí kdy narodila dcera, dala by jí jméno Smyrna.

Někdy běhávala až k záhonům na konci zahrady směrem k lesu, kde měla pradelna Sídika zasazenou šalvěj a horský tymián, zabořila obličej do léčivých bylin a vdechovala jejich pyl, dokud nezačala kýchat. Zahrada byla plná ovocných stromů. Na kovových sloupech s vinnou révou byla pověšená houpačka. Tu vyrobil tatínek spolu se sluhou Mustafou, když spolu pracovali v truhlárně. A provazy byly spletené stejně jako lana lodí v izmirském přístavu. Když se Edith na houpačce postavila, trhala si z dědečkových hroznů různých barev i odrůd a navzdory matčině zákazu hltala bez omytí zaprášené, teplé, vlastním cukrem opilé žluté kuličky. Poté, co její dědeček Louis Lamarck předal podnikání svému

synovi, vrhl se na pěstování révy a tomu pak věnoval veškerý svůj čas trávený v penzi.

Před Editinou ložnicí stál morušovník, jenž zanechával na balkoně své plody. U postele krmila bourec morušového, který si z listů vytvořil malé hnízdečko. A její chůva z Bursy ji naučila zpívat housenkám ukolébavku. Chůva trvala na tom, že bourec morušový rozumí pouze řecky. A tak Edith každý večer uspávala housenky a ráno pak se zvědavostí i mírnými obavami poodhrnovala listy, aby se na ně podívala. Někdy uprostřed léta řecké služebnictvo rozprostřelo pod ohromným stromem plachtu a po maličké Edith žádalo, aby zatřásla větvemi. Nahnula se tedy z balkonu a svými drobnými pažemi třásla větvemi, až sladké bílé moruše padaly na látku, kterou tam dívky natáhly do všech čtyř směrů. Zvuk padajících moruší připomínal déšť.

Jednou, když utrhla ještě zelený fík, zjistila, že jí ruku potřísnila bílá tekutina podobná mléku vytékajícímu z cecíků kočky Griši, která na zahradě právě porodila koťata. Pradlena Sídika malé holčičce vysvětlila, že „to mléko je krví fíkovníku“. Potřebuje ho, aby se jeho plody nalily jako řadra. Sídika uprchla z Kréty. Byla vysoká, štíhlá, modrooká, se světlými prošedivělými vlasy. Neodmyslitelně k ní patřila cigareta. Hovořila řečtinou, jíž nikdo kromě jejího manžela, sluhy Mustafy, nerozuměl. Dokonce ani jejich synové. A malou Edith, která často prchala před matčinými hosty, krmila ve svém skrovném příbytku na konci zahrady skořicovými koláči a burkem.

Kvůli věkovému rozdílu nevyrostala Edith společně se svými bratry a sestrou. Dokázala se zabavit sama. Její sestra Anna a bratři Charles junior a Jean Pierre trávili osm měsíců

v roce na internátní škole ve Francii. Během této doby byla Edith jediným dítětem v obrovském domě. Ne že by neměla kamarády. Právě naopak, tehdy čtvrt' Bornova představovala pro děti ráj. Při západech slunce s vůní mandarinek jezdily po ulicích na kolech, hrávaly kuličky nebo na schovávanou. A mnohem více než své otce, kteří vystupovali z večerního vlaku, vyhlížely prodavače chalvy Kostu. Žil v malé víscce v Bornově, chodíval každý večer kolem Lamarckova domu a dával dětem chalvu se lněným semínkem. Dámám ležícím na pohovkách, které si vynesly před domy, nabízel v kornoutech pistácie, turecký med a sladkosti ke kávě.

Editin nejbližší kamarád byl syn sousedů Edward Thomas-Cook. Společně přelézali železnou bránu zahrady, honili duchy v opuštěných domcích, během nekonečných letních odpolední se schovávali ve stínu a hráli postavy z románů, které právě četli. Edward pocházel z početné rodiny, měl dva starší bratry a nemocnou mladší sestru, takže se na něj v tom množství často zapomínalo. Jejich dům byl plný příbuzných a hostů a Edward je všechny oslovoval tetičko nebo strýčku. Nepodobal se ostatním chlapcům. Místo aby si šel zahrát fotbal, sedával raději s Edith a četl si. Kromě *Ostrova pokladů* a *Dobrodružství Toma Sawyera* přečetl také Editinu oblíbenou knihu *Malé ženy*. Dokonce neodolal naléhání Edith, která se obdivovala hlavní hrdince Jo, a s těžkým srdcem jí vlastnoručně ustříhl dva dlouhé copy.

Kromě Edwarda měla Edith dalšího kamaráda: svého otce Charlese Lamarcka. *Monsieur* Lamarck byl spíše ve věku dívčina dědečka. Možná proto se jejich vztah zakládal na vzájemném porozumění a laskavosti. A možná také proto Edith zbytečně rozmazloval, na což si její matka Juliette

často stěžovala. Když se blížil příjezd večerního vlaku, sedávala Edith na okraji kamenného jezírka a s rukama mezi bílými lekníny a červenými rybami sledovala bránu do zahrady. V tu dobu Juliette procházela zahradou do sousedního domu na čaj, a aniž se ve svých saténových pantofličkách zastavila, zavolala: „Edithko, prosím tě, umyj se a učeš si vlasy, než se vrátím. Řekla jsem chůvě, ať ti nachystá ty šaty s modrou mašlí. Na večeri máme hosty. Chci všechny vaše usměvavé tváře vidět u stolu.“

Slova jí vycházela z úst v rytmu chůze. Když se zastavila, aby popadla dech, její akvamarínově zelené oči na vteřinu spočinuly na Editině tváři v očekávání souhlasu, načež odvrátila pohled, jako by tam spatřila něco nepatřičného. Dceřiny tmavé oči musely v Juliettině nitru vyvolat temné podezření, protože když se na ni podívala, objevila se jí mezi obočím hluboká rýha. Když se stejná rýha mezi obočím objevila u Edith před jejími dvanáctými narozeninami, matku to rozčililo víc než dceru. Tehdy si stěžovala svým hostům, které zvala na čaj: „Vidíte, madam Levonová, Edith už má vrásky. Ve svém věku. Pořád jí říkám, že si musí každý večer omývat obličej růžovou vodou, ale neposlouchá mě.“ Jako kdyby tím neustálým stěžováním měla ta odporná rýha zmizet.

Monsieur Lamarck svou zasněnou dcerušku sedící u jezírka každý večer brával do náručí, hladil ji a oslovoval „ty můj drobečku“. Edith byla skutečně velmi maličká. Rysy měla pravidelné, jako vyřezané tenkým nožem, a její tvář se podobala kapce vody... Do doby, než se z ní stala dospívající dívka, patřila k nejmenším ve třídě. Zuby měla jako perličky. S mezerou mezi dvěma předními zuby vypadala přerozkoš-

ně a podle Sidiky ji také chránila před neštěstím. Ta meze-
ra byla Editino štěstí. Po večerech jejímu otci Lamarckovi,
zmoženému prací pro lodní společnost, stačil jediný pohled
do uhlově černých očí malé dcerky, aby se rozveselil. Otec
s dcerou se ruku v ruce procházeli po rozlehlé zahradě, po-
zorovali pavouky, kteří si předli sítě na dědečkově zaprá-
šené vinici, a mluvili o Měsíci, jenž zbarvoval macešky do
stříbrna, a o hvězdách, které vycházely zpoza hory Nif.

Charles Lamarck měl řadu teorií na téma vesmír a čas.
Například že by vesmír mohl mít tvar podkovy. Pokud by
tomu tak bylo a my bychom se postavili na jeden její konec
a druhý vyfotili, mohli bychom vidět Kleopatru, jak se milu-
je s Caesarem, nebo Marii Antoinettu a její bílou šíjí na gilo-
tině. Edith nechápala, jak je možné, že Měsíc ukazuje světu
jen jednu svou tvář, ani nechápala teorii vesmíru ve tvaru
podkovy, ale líbila se jí vyhlídka na fotografování hrdinek,
jejichž příběhy ráda poslouchala. A ze všeho nejraději měla,
když otec dosadil do svých vesmírných teorií její oblíbené
historické postavy.

Monsieur Lamarck by pro svou dceru udělal cokoli na
světě, hýčkal ji perlami, hracími skříňkami i panenkami se
skutečnými vlasy, které nechal dovézt až z Paříže. K desá-
tým narozeninám věnoval Edith bílého poníka z Londýna.
Ke třináctým čistokrevného arabského koně s černočernou
hřívou lesklou jako zrcadlo. Otec s dcerou jezdívali na ko-
ních do letovisek v okolí čtvrtí Bornova, Narlıköy a Kokluca
a občas se zastavili ve venkovní restauraci u Kervanského
mostu. Jindy nechali upéct jehňata a rozdali je nomádům,
kteří si v okolí postavili stany, a místním lidem rozesetým
po piknikovištích.

Nikoho tedy nepřekvapilo, že náhlá smrt *monsieur* Lamarcka otřásla Edith víc než kýmkoli jiným. Ubohému muži se jednoho pekelně horkého letního dne, když sám obědval u Kraemera, náhle zastavilo srdce. Charles Lamarck byl na místě mrtvý. Hlava mu klesla do měkoučkého krvavého filetu a miska s *cacikem* se převrhla na otevřenou *Kartouzu parmskou*, kterou vždy nosíval ve vnitřní kapse saka.

Blízký vztah mezi otcem a dcerou, který Juliette Lamarcková nedokázala dost dobře ocenit v době, kdy byl její muž živ a zdrav, jí v roce následujícím po jeho náhlé smrti přišel vhod. Předtím než měla jít Edith do posledního ročníku, přestala chodit do školy a celé léto ji nebylo nikde vidět. I nyní, vyhublá na kost, bledá ve tváři a s černými kruhy pod očima, bezcílně bloumala a z domu vůbec nevycházela. Juliette to vše se svou mimořádnou výmluvností připisovala hluboké depresi, s níž se dcera potýkala po ztrátě otce.

„Edith? Kde je? Ach, *ma chérie*, Charlesův náhlý odchod jí velmi otřásl. Ani se neptejte... Otřásl jí to natolik, že musela ze zdravotních důvodů nechat školy. Když mi doktor řekl, že jí zdejší horké klima neudělá dobře, co jsem měla dělat? Poslala jsem ji do lázní v Baden-Badenu. Strávila tam celé léto. I teď odpočívá. Proto ji nikdo neviděl. Samozřejmě že nás ta pohroma zasáhla všechny, ale někdo se musí vrátit k normálnímu životu, *n'est-ce pas*? Mí synové, díky bohu, ihned převzali veškeré podnikání. Pokud jde o Annu, už zase čeká dítě... Ani se neptej! A tentokrát dokonce dvojčata! *Mon Dieu!* Přestěhovali se do domu někde v Buce, vypadá jako malý palác. Už jsem to říkala? Zeť je solidní muž. Anglický aristokrat. Ach, samozřejmě, vždyť ho znáš... *Ah, oui*, ano, mluvili jsme o Edith... Má drahá, moje mladší dcera je

velmi citlivá. Navíc si byli s otcem hodně blízcí. Nedá se nic dělat. Mluvila jsem s tím známým neurologem, který bydlí v Grand Hotelu Huck. Radil mi, ať ji nechám být. Prý sem přijel z Vídně, aby zde sepsal své paměti. Seznámila jsem se s ním na akci pořádané Thomas-Cookovými. A víte, co mi řekl?...“

Po nějakém čase začala sama věřit tomu, co vyprávěla. Je možné, že to vyprávěla právě proto, aby přesvědčila spíše sebe samu než své přátele. Pro vystavění příběhu stačilo zrnko pravdy. Charles zemřel v pravou chvíli. To bylo jisté. Juliette by ani nemohla naplánovat tak dokonalé načasování. Kdyby její muž žil, nedokázal by se svým měkkým srdcem chladně čelit ostudě, jejíž byla Edith příčinou, a zcela jistě by to způsobilo rodinnou katastrofu. Juliette naopak zachránila čest a důstojnost nejen své dceři, ale i celé rodině. Zachránila všechny před skandálem. Samozřejmě že se Edith z té své deprese po čase vyhrabe a dobře se vdá. Jakmile Edward od sousedů ukončí studia v New Yorku, nesmí ztrácet čas a musí ty dva zasnoubit.

Jen ať si Juliette spřádá ty své plány, osud je však vrtkavý. Jednoho zimního rána, právě když si myslela, že má vše zcela pod kontrolou, se dostavil advokát z Atén a z kožené aktovky vytáhl cosi, co okamžitě zcela narušilo již tak křehkou rovnováhu ve vztahu mezi matkou a dcerou.

Co předcházelo kožené aktovce

Když matka ráno ve vlajícím županu perleťové barvy vcházela do jídelny, Edith si četla.

Byl to jeden z těch vzácných dnů, kdy slunce oblohu nad Bornovou zanedbávalo. Nebe potemnělo a na okolních kopcích to burácelo, jako by mělo každou chvíli dojít k výbuchu. I vítr měl značně bojovnou náladu. Svůj vztek si vybíjel na stromech a klátil slabými holými větvemi meruněk a višní, které rostly před okny.

Navzdory venkovní smršti voněl v jídelně u Lamarcků opečený chléb a hořící dřevo. Sluha Mustafa po ranní modlitbě zapálil ve žlutých kachlových kamnech v rohu a někdo ze služebnictva vložil do gramofonu desku s Mendelssohnovou sonátou pro housle a piano. Juliette žádala, aby hrála hudba, jakmile se probudí. Po manželově smrti ztrácela trpělivost. Do všech pokojů v dolním patře nechala koupit gramofony. A jeden byl i v ložnici.

Edith zvedla oči od novin a zrakem přejela matku u dveří, načež se pohledem zastavila u otcova portrétu, který visel na stěně. Její otec říkával, že introverti nacházejí největší klid v zimním období. Stejně jako se odhalily kmeny stromů poté, co shodily své listy, květy a plody, tak se i lid-

ská bytost v zimním tichu setkala s nejhlubšími vrstvami své duše. Škoda že zima v tomto městě, kde lidé žili své životy venku nebo u otevřených oken, trvala tak krátce. Edith s nostalgií vzpomínala na větrné zimní večery, kdy se společně s ostatními dívkami věnovaly četbě v ohromné knihovně pařížské klášterní školy vybavené krbem. Z klášterní školy zbyla jen představa. Spolužačky, s nimiž seděla v jedné lavici, ukončily školu během loňského jara. Ne tak Edith.

Povzdechla si a opět sklonila hlavu k novinám.

Psalo se v nich, že v Izmiru bude vystupovat divadelní soubor *Comédie Française*. Pan konzul se osobně setkal s Julesem Claretiem, ředitelem největšího a nejstaršího divadla na světě, a hovořil o tom, že příští rok by měli vystoupit ve Sporting Clubu. V novinách *La Réforme* byla tato zpráva na úvodní straně, aby byla dominance francouzské kultury mezi elitou města naprosto zřejmá.

„*Bonjour, ma chérie.*“

Juliette se sehnula a políbila dceru na pravou tvář. Přes dceřino rameno mrkla do novin a zašvitořila:

„Spala jsi dobře?“

Edith kývla, aniž zvedla hlavu. V hlavním městě Jamajky došlo k velkému zemětřesení a ulice Kingstonu byly plné zřícených domů a lidí s vytřeštěnými očima. Sehnula se k novinám ještě blíže, aby černobílé fotografie lépe viděla.

„No podívej se na to počasí! Jak se setmělo. Jako by to nebyly mraky, ale hrozivá armáda, která se k nám blíží. Jsem otrávená už od samotného rána!“

Juliette přešla do čela stolu a ve tváři, jež bez nalíčení působila naze, se rozhostil úsměv.

„Neviděla jsi svoje bratry? Nebo odešli, než jsi vstala? Kde je Gertrude s Marií? Ještě spí?“

Edith se porozhlédla po prázdných židlích kolem stolu a pokrčila rameny. Až teprve nyní si všimla, že její švagrové to ráno ještě nesešly dolů. Juliette nečekala na odpověď a pokračovala.

„*Ah, bien sûr*, už si vzpomínám. Chtěly jít dnes ráno do města. Přijela Gertrudina sestřenice z Amsterdamu. Mají se s ní setkat v Café de Paris. Kéž bys šla s nimi, Edithko. Gertrude s Marií jsou vlastně skoro jako tvé sestry. I když počasí je tedy příšerné. *Krima!* Velká škoda. Víš ty co, po snídani půjdeme nahoru a společně se budeme starat o miminko, co na to říkáš? Už se začalo smát, jestlipak o tom víš, tetičko? Jen tak mezi námi, podobá se tvému bratrovi. Před Marií to neříkám, aby si to nebrala, ale malá Daphne jako by tatínkovi z oka vypadla. No možná má i něco ze mě. Ach, koneckonců tvůj bratr je mi velmi podobný.“

Edith si pro sebe zabrbala cosi nesrozumitelného. Juliette se natáhla pro zvonek, který ležel na stole vedle stříbrné vidličky. Jedna ze služebných střelhbitě vyběhla z kuchyně a s konvicí kávy zamířila k Juliette. Bílá čepička se jí lehce svezla přes pravé ucho, a když si všimla pohledu své paní, ruka jí ihned vystřelila nahoru, aby se upravila. Juliette si po manželově smrti vymínila, že všechno služebnictvo bude nosit stejnou uniformu. Nechala je ušít u krejčího z Izmiru podle časopisu *Good Housekeeping*, který viděla v Paradisu, v místě nově osídleném Američany, a nařídila, aby se bílé čepice a zástěry praly každý den a tmavomodrá uniforma dvakrát týdně.

Právě v tuto chvíli se služka Zoi, čekající s konvicí kávy v ruce, úpěnlivě modlila, aby si paní nevšimla skvrny od in-

koustu na nabírané bílé zástěře. Ráno, když zapalovala svíce na lustru v knihovně *monsieur* Lamarcka, chtěla napsat pár řádek svému snoubenci na ostrově Chios, a sotva se usadila k psacímu stolu, uslyšela z haly něčí smích. Getrude s Marií se chystaly na vlak do Izmiru, který jel v osm hodin. Spěšně vyskočila od stolu a kalamář se jí zvrhl do klína.

Nicméně Juliette to ráno neměla sílu na to, aby se zabývala skvrnou na služčině zástěře. Nepřítomnost snach u snídaně nevyhnutelně odhalila napětí mezi ní a Edith. Sama se cítila jako divoké zvíře chycené do klece. A navíc ji iritovala rýha na dceřině čele. Natáhla se pro šálek kávy, jako by se chytala záchranného kruhu.

„*Merci*, Zoi. Můžeš mi donést snídani. Edith, miláčku, ty jsi snídala?“

„Nesnídala a snídat nebudu.“

Dcera konečně zdvihla hlavu.

„Zoi, naliješ mi, prosím, čerstvou kávu? Potom kdybys zašla do zahrady a požádala Sidiku, aby mi ubalila dvě cigarety. Ale ať jsou tenké.“

„Jistě, *mademoiselle* Lamarcková.“

Juliette otočila dřevěným kruhem uprostřed stolu s nadějí, že by jí to mohlo vrátit úsměv. Džemy — višňový, růžový, jahodový —, med a máslo obkroužily stůl, ale na nic z toho neměla chuť.

„Edith, miláčku, proč, *ma chérie*? Není vůbec zdravé pít kávu na lačný žaludek. Vezmi si alespoň *croissant*. A co má znamenat ta cigareta? Co by tomu asi řekl tvůj otec, kdyby tě viděl s cigaretou u stolu jako nějakou ženskou z baru?“

Ukázala stříbrnou lžičkou směrem k portrétu pověšenému nad gramofonem. *Monsieur* Lamarck s majestátním

pupkem, který značně namáhal miniaturní knoflíčky u saka, byl ve zlatém rámu otočený k Edith a hleděl do rohu místnosti s kachlovými kamny.

„Ale nevidí to, že ano? Takže já jsem v klidu.“

Juliette se upřeně dívala na dceru zpoza porcelánového šálku. Edith si přes veškerou nervozitu, kávu, kterou pila nalačno, cigaretu, kterou kouřila, a dokonce i tu zatracenou rýhu na čele zachovávala svěžest devatenáctileté dívky. V Juliettině nitru se dmulo něco mezi žárlivostí a pýchou. Kdyby Edith trochu přibrala, chodila vzpřímeně, nalíčila se a vyšla mezi lidi, jistě by našla své štěstí. Možná by ani nebylo nutné čekat na Edwardův návrat z New Yorku, mohly by si se sousedkou Helene Thomas-Cookovou popovídat a sňatek mezi dětmi domluvit. Už tak bylo pozdě. Nebo se snad Edward dozvěděl o Editině prohřešku, a proto se zdráhal? Vždyť se mu ta hrůza popravdě odehrála přímo před nosem.

Zoi vešla otevřenými dveřmi ze zahrady do jídelny a rychle položila cigarety vedle Editina talíře, jako by je chtěla schovat, a okamžitě se zase vzdálila. Sidika poslala kromě toho i pomerančové sušenky. Edith z kapsy černých šatů, které neodložila dva roky — zatímco její matka po čtyřiceti dnech smutku roztáhla závěsy, otevřela okna a naplnila dům hosty —, vylovila cigaretovou špičku ze slonoviny, nasadila ji na cigaretu a zapálila si zlatým zapalovačem, který zcizila z otcovy pracovny. Z malých nosních dírek jí vyšel kouř.

„Zlatíčko, kdybys kouřila alespoň ameriky. Copak musíš kouřit ten tabák od vesničanů?“ řekla Juliette. „Příští týden spolu půjdeme do Parádise a koupíme ti pořádné cigarety. Když po tom tak toužíš. Navíc jsi tam ještě nebyla. Ti Američani si vytvořili pěknou čtvrť. To budeš koukat!“

„A odkud myslíte, *maman*, že se ten americký tabák bere?“

Juliette přimhouřila oči a poklepala stříbrnou lžičkou vajíčko. Co má dělat? Vůbec netušila, jak s touto mladou rebelkou navázat kontakt. Unavovalo ji to. Snažila se Edith milovat od jejího narození, ale nějak ji nedokázala udělat šťastnou. Strojila ji do šatů z Paříže, zdobila štrasovými sponkami a hřebínky a brávala ji na vycházky, na dortík do Café Kosti, na projížďku kočárem po Kordonu a v hračkářství na Evropské ulici jí bez mrknutí oka kupovala všechno, na co si vzpomněla. Však také když se starší dcera Anna na léto vrátila ze studií ve Francii do vily v Bornově a uviděla v pokoji své mladší sestry ty hedvábné oblečky a panenky s růžolícími tvářičkami odhozené v koutě, které jí nikdo nikdy nekoupil, ztropila scénu.

„To je ale nefér! Já jsem měla dvě panenky a na třetí jsem musela čekat do Vánoc. A žádné diamantové hřebínky ve vlasech, jen jste mi je svázali růžovou mašlí. Nemůžu tomu uvěřit. Je to proto, že nejsem tak hezká jako Edith? Ve vašem srdci není špetka spravedlnosti!“

Měla pravdu. Vyšňořit Annu a vzít ji na nábřeží na dort Juliette ani nenapadlo. Anna byla statná dívka s těžkými kostmi. Taková myška s nevýraznými vlasy. Když ji dali Juliette zabalenou v povijanu poprvé do náruče a ona spatřila rudý obličej dítěte připomínající bretaňského vesničana s nosem jako brambora, rozplakala se. Když tehdy mladá porodní bába Meline viděla čerstvou matku se svým prvním miminkem propuknout v pláč, připadalo jí to velmi dojemné, opustila místnost a nechala je o samotě. Juliette však plakala proto, že svolila ke sňatku s ošklivým mužem ve věku svého otce a porodila dítě, které se mu nachlup podobalo.

Byla tenkrát ještě velmi mladá. Synové, kteří se narodili s ročním odstupem po Anně, Juliette zcela vyčerpali. Zatímco Edith, která se narodila sedm let po mladším synovi Jeanu Pierrovi, byla jednak velmi hodná, a navíc na ni měla Juliette moře času a mohla si s ní vyhrát jako s panenkou. Přesto přese všechno si nevzpomínala, že by dceru kdy pořádně objala a políbila. Ačkoli byla Edith velmi krásná, nebyla příliš oblíbené dítě. „Dítě potřebuje lásku, stejně jako soucit. Když je nepocítí, začne být mrzuté,“ říkal Charles. Juliette to nechápala. Dávala dceři vše, co chtěla, brala ji všude s sebou, co měla ještě dělat víc?

Matka a dcera nějakou dobu jen tiše seděly. I sonáta z gramofonu utichla. Tikání hodin vzbuzovalo nervozitu. Juliette položila nůž od marmelády na okraj talíře a vstala. S pocitem, že ji Edith sleduje, vyšla směrem k manželovu portrétu. Vyndala Mendelssohna a namísto něj vložila desku s nápisem *Nobody*, kterou zakoupila minulý týden v Paradisu. Zatočila klikou gramofonu. Po několika zapraskáních se z trouby podobající se tulipánu začala linout prosebná píseň Berta Williamse.

„*Voilà!* Docela příhodná píseň. Přesně pro dnešní den. *When life seems full of clouds and rain...* Co ty na to? Nemám pravdu?“

Edith se pohroužila do cigaretového dýmu stoupajícího k lustru na stropě. Jednou by chtěla v Izmiru nasednout na loď směr Marseille a utéct. A pak do New Yorku... Nový svět. Sama, s jediným kufrem v ruce a jednosměrným lístkem... Zmizela by jednoho rána z domu a nikomu nic neřekla. A potom by se vmísila do davu, jak to bylo v té písni, a stala se nikým. *Nobody*. Nebyla by ani Lamarcková, ani Levantinka,

ani Francouzka, ani Evropanka. Úplně nahá. Člověk se nejprve musí stát nikým a teprve poté se může stát někým jiným.

Juliette svým vysokým ptačím hláskem zacvrlikala:

„Hádej, kdo dnes večer přijde na čaj?“

Edith nevydala hlásku, takže si Juliette s radostí, která jako by narůstala s každým soustem procházejícím hrdlem, odpověděla na svou otázku sama:

„Avináš Pillaí!“

Edith stále vyfukovala kouř. Juliette cítila, jak jí v čelisti samovolně zaškubalo. Když byla Edith malá a bývala takhle mimo, měla chuť dát jí facku. A jakou! Kdykoli ji ta chuť opět popadla, jen sepnula ruce za zády a začala křičet:

„Vzpamatuj se, mladá dámo! Nemáš nejmenší právo na ten kyselý obličej uprostřed takové hojnosti a blahobytu, jimiž jsi obklopena. Jestli chceš, běž ven. A podívej se, v čem lidi žijí. Jen se jdi podívat do těch chudinských čtvrtí ve Smyrně, na ta hladová mimina s holým zadkem! A pak se klidně můžeš tvářit!“

Ačkoli ne, jednou se ovládnout nedokázala a vztáhla na svoji dceru ruku. A pokud jde o tento případ... Ach, tenkrát si Edith tu facku zasloužila. A možná i víc než to! Ach, jak tu holku *monsieur* Lamarck rozmazlil! Jaké hanbě byli všichni vystaveni! Taková hanba! *Ah, Dieu!*

„Ano, *oui*, na dnešní večeri jsem pozvala Avináše Pillaího. Doufám, že se také zúčastníš. Víš přece, o koho jde.“

„Ano, obchoduje se šperky.“

Dceřin hluboký hlas kouřením ještě zhrubl.

„Ach, jistě, to si myslíš ty!“ Juliette zvýšila hlas radostí z toho, že se jí konečně podařilo vtáhnout Edith do rozhořčení. „Tvoje teta Rose na to kápla. Víš ty, co on je zač?“

Marně čekala, že dcera projeví zájem o to, co říká. Pak už Juliette to ticho, které viselo ve vzduchu plném kouře z Editiných cigaret, nevydržela a pokračovala:

„Obchodování s drahými kameny je pouhá zástěrka. Ano, má poskoka, který pendluje mezi Smyrnou, Alexandrií a Bombají a vozí truhly plné drahých kamenů, až posud je to pravda. V truhlách údajně nebyly safíry a smaragdy, nýbrž rubíny. A snad i léčivé kameny. Proto kolem něho kroužili šarlatáni vždy, když sešel do přístavu a čekal na loď. Čarodějnice začínaly smlouvat o ceně ještě dřív, než z lodí spustili čluny. Občas docházelo i k hádkám. Truhly byly plné modrého achátu, apatitu a křemene. Říká se, že hodně prodává muslimům. I lidé ze sultánského paláce prý slyšeli o jeho slávě. Požádala jsem ho, aby nám také přivezl ukázat pár kousků. Pokud by se ti něco líbilo, koupíme to. Onehdy se dostavil na čajový dýchánek u tety Rose a tam jsme se na tom domluvili. Velmi zajímavý člověk. Bydlí v jednom domě v muslimské čtvrti, věřila bys tomu? Je to víc než rok, co přijel. A my se o tom dozvídáme až nyní. No to má samozřejmě svůj důvod. Teď poslouchej. Zkus hádat, co ten obchodník se šperky dělá v prvé řadě?!“

Edith zavřela oči. Dalo by se kdekoli na světě žít tak, že by člověk do oběda nemusel promluvit ani slovo? Možná se měla nechat zavřít do kláštera. Hahaha! Z katolického lycea tě vyhodili, a ty se teď necháš zavřít v klášteře? Copak by to šlo?

„*Edith mu*, dobře poslouchej, ten chlap je tajný agent. Prostě špion. Slyšíš? A víš ty, pro koho pracuje? Pro Angličany. Já jsem tomu zprvu nechtěla uvěřit, ale zřejmě i Indové mohou být špioni. A je docela dobře možné, že si Angličani

začali vybírat právě Indy, protože mezi muslimy snadno zapadnou. No a tento je navíc absolvent Oxfordu. Vůbec jsem netušila, že do Oxfordu přijímají i Indy. Ale prý už je to tak delší dobu. To mi vyprávěl sám *monsieur* Pillai. Zbytek vyzvzděla z důvěryhodných zdrojů teta Rose.“

Edith vyfoukla kouř. Juliette se dostávala do varu. Tváře měla červené, lesklé od geraniového oleje, jímž se po probuzení natřela, a modrozelené oči lačné po klevetách se jí rozšířily.

„No, co ty na to? Není to interesantní záležitost? Nechtěla by ses dnes večer s tím mužem seznámit?“

„Nechtěla.“

Juliette si s pohledem upřeným na zamáčknutou cigaretu na Editině talíři povzdechla. Přešla ji chuť. *Katmeru*, který před ní postavila Zoi, se ani nedotkla.

„Edith, zlatíčko, proč? A co tedy budeš dělat? Zase budeš strašit v pokoji nahoře? Uvědomuješ si, že kvůli tomu, že nechodíš vůbec ven, jsi úplně bledá jako ty Angličanky? Opravdu nevím, co mám říkat, když se na tebe někdo zeptá. Už je to rok...“

Editin zrak se konečně odtrhl od lustru na stropě. Podívala se na matku. Její šikmé černé oči zářily.

„A co takhle říct pravdu?“

Když Juliette pohledem sjela od dívčinych vystouplých lícnicích kostí až k černým očím zastíněným dlouhými řasami, dceřin jemný výraz v obličejí s drobnými ústy a špičatým nosíkem se náhle změnil. Vypadala rozhodně a tvrdě. Projevilo se to i na jejím hlase, nečekaně hlubokém.

Juliette s třísknutím položila šálek na talířek a vydechla. Vystrčila špičatou bradu a začala mluvit tónem, jakým

hovořila se služebnictvem. Edith se cítila jako vítěz, přestože k tomu nebyl důvod.

„Podívej, moje trpělivost má své meze. Starám se, snažím se být citlivá, ale z tvé strany žádná odezva nepřichází. Je takové nerudné chování opravdu nutné? Dobře, vím, že máme za sebou těžké období. Ale přece jen...“

Dívka po matce šlehla pohledem.

„S mrtvými se neumírá. A člověk by se neměl míchat do božích záležitostí. Je načase, aby ses vzchopila a vrátila se k normálnímu životu. Už nejsi dítě. A ukázat se ve společnosti je pro tvé dobro. Posledně jsi to sama slyšela. Lucy Gillardová se zasnoubila. A vhodní muži ve tvém věku jsou nedostatkové zboží. Také by už mohlo být pozdě. A opravdu zůstaneš na ocet. No tak už se trochu usměj.“

Juliette odsunula židli, utřela si ústa lněným ubrouskem a vykročila směrem k Edith. Natáhla k ní ruce. Než se jí stačila dotknout, Edith vyskočila z místa jako kočka. Věděla, co by následovalo. Když byla malá a mračila se, matka ji vždycky chytila za tváře a snažila se ji přimět k úsměvu. Rychle popadla druhou cigaretu od Sídiky, slonovinovou špičku i zlatý zapalovač, vydala se po opačné straně stolu než matka a zmizela v hale. Sušenky zůstaly na stole.

Jakmile dorazila ke schodům, někdo zazvonil u dveří. Zastavila se a zaposlouchala. „Je slečna Edith Sofia Lamarcková doma?“ zeptal se neznámý hlas.

„Musím s ní mluvit v jedné důležité záležitosti.“

Katinin sen

Hokynář Akis posledním douškem dopil kávu. Vodní dýmka zhasla. Kavárníkův pomocník přispěchal s klíšťkami v ruce, aby přiložil uhlíky.

„Není třeba. Odcházím.“

Vždy když se měl k odchodu, ostatní návštěvníci kavárny protestovali.

„Ale no tak, zůstaň ještě, *vre Aki!* Obchod ti neuteče. Do třetice všeho dobrého. Možná se na tebe tentokrát usměje štěstí.“

Akis se podíval na hrací desku *tavly*, která ležela vedle šálku s kávovou sedlinou na dně. Už prohrál dvě kola. Pohladil si černé vousy a otočil hlavu směrem ke dveřím. Zadíval se k Britské nemocnici. Kromě procházejícího prodávče chalvy s podnosem na hlavě nebylo nikde ani živáčka. Vrátil se pohledem do kavárny. Uvnitř to hučelo. A všude byla cítit spálená káva, slupky od jablek a zápach nohou.

„*Endaksi*, tak dobře, ještě jedno kolo. Ale jen jednu hru. Mám hodně práce.“

„*Malista Aki mu*, samozřejmě. Všichni máme co dělat. Do-
hrajeme to a pak společně vyrazíme.“

Všichni muži lelkující v kavárně si oddechli, když Akis zůstal. Soused Christo zavolal na pomocníka.

„Pavli, chlapče. Utíkej a přines Akisovi kávu a doplň vodní dýmku.“

Akis si políbil ruku, v níž držel kostky.

„Ade, hodně štěstí.“

Asi po půl hodině, právě když se Akis po výhře ve třetím kole pouštěl do čtvrtého, se na náměstí vynořila Katina s miminkem uvázaným na zádech. Akis si své ženy tukanující na zamlžené sklo kavárny vůbec nevšiml. Katině se z hlavy sesunul šátek, mokré vlasy měla přilepené k hlavě a nos i tváře zčervenale zimou. Za zamlženým sklem muži házeli kostkou, jako by na venkovní svět dočista zapomněli. Katina podruhé zaklepala na sklo prstenem, který si stáhla z prstu, i když riskovala, že tím vzbudí dítě. Pavli nechal kávu na rozpáleném uhlí a vyběhl ven.

„*Kalimera kyria Katina*. Jak se vám daří?“

Katina neodpověděla. Pavli utíkal dovnitř.

„*Kyrie Aki*, venku je paní Katina.“

Tentokrát Akisův odchod nikdo nerozporoval. Bylo půl jedenácté. Vypadalo to, že už nikdy nepřestane pršet. Společně s Akisem vyšli z kavárny tři dělníci, kteří dláždili ulici Menekše. Vpředu Akis, bývalý zápasník, za ním Katina s dítětem na zádech, tak drobná, že by se mu vešla do kapsy, a nakonec sezonní dělníci z Chiosu, s krumpáči v ruce. Všichni společně procházeli malým náměstím, kde to vonělo po chlebu. Říkalo se tomu tady plácek. Jakmile se trochu oteplilo, všichni místní vytahali z domů židle a pohovky a rozložili se venku. A podle vůně, která vycházela z pekárny na rohu, se nazývalo náměstí Pekařů. Náměstíčko s mladým

platanem, kašnou pod ním a policejní stanicí bylo obehnané nízkou zídkou, před níž děvčata skákala přes švihadlo nebo na ní sedávala a loupala slunečnicová semínka.

To ráno tam kvůli dešti nebyla živá duše. Vlhké dlažební kostky, položené teprve před týdnem, se leskly pod nohama jako zrcadlo. V korytech vyhloubených na okrajích chodníků tekly mohutné proudy vody a postranní uličky se proměnily v zabahněné potoky. Museli skákat přes rozvodněné strouhy, aby se dostali domů. Dítě na Katininých zádech nevydalo ani hlásku.

Akisův obchod byl v přízemí dvoupatrového kamenného domu s úzkou fasádou v ulici Menekşe, která ústila na náměstí. V horním patře bydleli. Vzadu byl sklad, malá studna a dvorek, kde Katina sušila prádlo.

Když Akis hledal klíče, zeptal se:

„Odvedla jsi hochy do školy?“

„Už dávno.“

„A cos dělala doted?“

„Co jsem asi tak dělala? Byla jsem na trhu ve Fasule. Koupila jsem maso, že udělám k večeři *yahni*. Pak jsem zjistila, že došel šafrán, tak jsem pověsila z okna košík, abys mi ho tam trochu dal. Že bych večer trochu přidala do rýže. Pak jsem se stavila u pana Giakumiho. Dostala jsem od něj levandulový olej. Když s ním holčičce natru chodidla, třeba bude klidněji spát. Klukům zase poslal olej z ambroně. Že prý jim to bude líp myslet. Potom jsem šla pěšky do pekárny. Jinak tu holku uspat nejde. Jedině při chůzi. Takže si ji musím přivázat takhle na záda jako nějaká ženská z vesnice a musím chodit.“

Akis se podíval na děvčátko. S hlavičkou v bílé čepičce položenou na ženiných zádech hluboce spalo. Tvářičky

a nosík mělo červené a pusinku pootevřenou. Přál si, aby už byl večer a mohl si vzít dceru do náručí.

„Tak honem, jdi už domů. Ať se nenastydne. Co tě vlastně napadlo, tahat ji ven v takové slotě?“

„A co jsem asi tak mohla dělat? Měla jsem ji nechat v kavárně? Doma dělala hrozný virvál, venku hned usnula, ještě jsem nedošla ani k Francouzské nemocnici. Mimochodem, paní Hayguhi ti posílá *katmer*. Otevři obchod a já ti ho done-su, abys měl ke kávě. Nebo budeš čekat na prodavače *sübye*?“

Akis vytahoval rolety a zavrtěl hlavou.

„Kávu mi klidně přines, prodavač *sübye* v tomhle počasí nedorazí.“

Katina strčila do modrých dřevěných dveří vedle obchodu, kde Akis zvedal rolety, a vešla dovnitř. Stoupala nahoru k jejich bytu po špičkách, aby schody nezačaly vrzat. Na posledním schodu se zula a boty položila ke stěně. Kamna uprostřed pokoje sice vyhasla, ale pořád tam bylo teplo. Prádlo, které brzy ráno vyžehlila, provonělo celý byt. Rozvázala si šátek na hlavě a v zrcadle za ikonou se podívala na dítě na zádech. Stále ještě spalo. Kdyby tak spala, dokud nebude mít uvařený oběd.

Když Katina pokládala děťátko do kolébky u arkýřového okna, holčička pootevřela a zavřela červená ústa. Katinino srdce se opět dmulo láskou a obdivem. Kdykoli se na své dítě podívala, měla pocit, že se stala svědkem zázraku. Přikryla dceru dekou a dotkla se jejích bílých dlouhých prstíků a nehtů ve tvaru pŕlměsíce. Pěkně jednoho po druhém. Než odešla do kuchyně, třikrát rukou opsala nad kolébkou kříž.

„Ježíši Kriste, požehnaná Panno Marie, ochraňuj mou malou Panagiotu před zlými pohledy, nemocí i neštěstím. Amen.“

Akisovi to neřekla, ale ráno cestou na nákup, poté, co odvedla chlapce do školy, zašla do kostela svaté Kateřiny. Katina stále nemohla uvěřit tomu, že její dcera je živa a zdravá, a po celý rok ráno co ráno chodila do kostela modlit se ke svaté Kateřině, ochránkyni dívek, která se svou rukou dotkla Panagioty, a samozřejmě také k Panně Marii. Ihned po porodu prodala náramky ze svého věna, aby mohla přinést oběť. Akis nevěřil, že narození jeho dcery je zázrak a známka náklonnosti Panny Marie. A ohledně obětiny nesusouhlasně brblal. A kdyby se doslechl, že jeho žena teď každé ráno chodí ke svaté Kateřině a přispívá na církev, zuřil by. Utajit návštěvy kostela před nevěřícím manželem bylo proto nejlepší řešení.

Katina si během porodu myslela, že ona i Panagiota zemřou. Tedy, myslela, to není to správné slovo, byla si tím naprosto jistá. Zatímco se krev řinula mezi jejími stehny jako rudá řeka, ona sama se vznášela k obloze jako pírkó. A tam dole jí ženy postávající kolem postele držely nohy a jednohlasně jako při společné modlitbě křičely: „Tlač, Katino, dělej! *Ela*, no tak, *Katina mu*. Už to bude!“ Dítě vzdorovalo vši silou. Katina tlačila. Ženy ji pevným stiskem tahaly opačným směrem. Ale hlavičku dítěte vidět nebylo.

Ve tváři mladé porodní báby Mariky klečící uprostřed krvavé řeky bylo patrné zoufalství a strach. Už to trvalo čtyřicet osm hodin. Když rukou kontrolovala děložní hrdlo, mumlala si pro sebe něco ve smyslu „zamčené jako sultánská pokladnice, sakra“. Měly jít rovnou do nemocnice. Hlavní porodní bába Meline by už věděla, co dělat, ale jako na potvoru musela odjet k porodu do bohaté rodiny mimo město a ještě se nevrátila. Jedna z mladých pomocnic běžela

do turecké čtvrti pro paní Aybatan. Stařena i přes pokročilou noční hodinu okamžitě vstala z postele, sbalila si věci, přehodila přes sebe šál a zamířila do domu Akise a Katiny v ulici Menekşe. Dalších čtyřia dvacet hodin dokázala Katina vydržet díky speciálním bylinám destilovaným v alkoholu, které jí stará Aybatan kapala do krku.

Po osmačtyřiceti hodinách, když se Katina oddělila od svého zkrvaveného těla a vznášela se ve vzduchu jako pírkó, zahlédla, jak Aybatan dole něco šeptá porodní bábě do ucha. Neslyšela to, ale věděla, co jí říká. „Když se ti nedaří zachránit dítě, zachraň alespoň matku.“ Miminko zemřelo. Chtěla něco pronést, ale přestože otevřela ústa, jako ve zlém snu ze sebe nedokázala dostat ani hlásku. Kdyby mohla, pověděla by jim, ať ji nechají zemřít. Chtěla se plně oddat sladkému spánku jako ti, kdo umrznou. Viděla bílé světlo na konci tunelu. Ten se klenul k obloze jako duha a na jeho opačném konci na ni mávala její maličká dcera. Jako by vypadla své matce z oka. A to Katinu velmi potěšilo. Synové nezapřeli podobu s Akisovou rodinou, byli tmaví, statní a silní. Zatímco holčička byla maličká a stejně jako její matka rusovlasá a pihatá. Katina se vydala za ní, vstříc světlu na konci tunelu.

Tam dole, kolem jejího těla, které opustila, se něco dělo. Někde v dálce zaslechla Maričin hlas: „Vydrž, *kyria Katina*, vezeme tě do nemocnice.“ Kéž by si ušetřily tu námahu. Bez těla zažívala úžasný pocit svobody! Skoro jako by všechno bylo utvořeno ze světla. Katina kráčela na konec tunelu, a jakmile se dotkla jeho stěn, proměnily se ve světlo a jeho paprsky se jí rozprskly mezi prsty. Tady bylo vše stvořené ze světla. Včetně jejího nového těla. Ruce, paže, celé její tělo splynulo se vším, čeho se dotkla. Katina byla světlo, i tunel,